

Dariusz Kurzydło

Katecheza w rodzinie i dla rodzin

Warszawskie Studia Pastoralne 20, 187-202

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. DARIUSZ KURZYDŁO*

KATECHEZA W RODZINIE I DLA RODZIN

The catechese in family and for family

Katecheza rodzinna należy do priorytetowych form katechezy w Kościele. *Katecheza rodziców – pisze R. Murawski – stanowi najbardziej trwałą i żywotną formę katechetycznego nauczania dorosłych na przestrzeni dziejów Kościoła*¹. W niej dorośli znajdują możliwość rozwijania jedynej, niepowtarzalnej,

---

* ks. dr Dariusz Kurzydło (ur. 1970), adiunkt w Katedrze Psychologicznych i Pedagogicznych Podstaw Katechetyki w Instytucie Teologii Praktycznej UKSW w Warszawie. Ukończył także psychoterapię na SWPS w Warszawie, kończy psychologię (UKSW). Prezbiter diecezji koszalińsko-kołobrzesckiej

¹ R. Murawski, *Kierunki i formy pracy katechetycznej z dorosłymi w parafii*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 13 (1980), 74. J. Gevaert katechezę rodzinną wymienia na pierwszym miejscu. Zob. także J. Gevaert, *Koncepcja katechezy dorosłych*, „Ateneum Kapłańskie” 71 (1979), E. Osewska, *Praktyka katechezy rodzinnej na świecie*, „Więź” 5 (1998), 161; J. Charytański, *Katecheza ciągła w świetle Synodu 1977*, „Ateneum Kapłańskie” 70 (1978), 96; S. Dziekoński, *Formacja rodziców we współczesnych modelach katechezy dorosłych*, w: K. Misiaszek (red.), *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła*, Warszawa 2002, 177-180. E. Heretsch przypomina, że formacja rodziców nie stanowi jakiegoś wycinka życia Kościoła, lecz stanowi jego całość – i tak jak w starożytności, winna ona obejmować *cały dom*. Zob. E. Heretsch, *Kształcenie rodziców w ramach dusz-*

właściwej i specyficznej dla siebie i swojej rodziny świętości (KK 36, DA 4, PO 35, DOK 226)². Wynika to, po pierwsze, z samej natury rodziny. Jest ona wspólnotą naturalną i religijną, miejscem przekazywania wartości religijnych³. Rodzina symbolizuje, uobecnia i tworzy Kościół Chrystusowy, jest Kościołem domowym (zob. KDK 48, FC 49, *List do Rodzin* 3), uczestnicząc w misji Kościoła aktualizuje się jako Kościół⁴. Jest zwykłym i naturalnym miejscem formacji chrześcijańskiej, w sposób najbardziej trwały wpisującym się w doświadczenia życia

---

pasterstwa rodzin, „Chrześcijanin w Świecie” 3 (1980), 35-46; i 6 (1978), 95-108.

² *Rodzice przekazawszy życie i przyjmwszy je w klimacie miłości, są obdarowani bogactwem tych zdolności wychowawczych, których nie posiada nikt inny: znają w sposób jedyny swoje własne dzieci w ich niepowtarzalnej jedyności*. Zob. J. Stala, *Specyficzne tematy katechezy rodzinnej*, „Katecheta” 6 (1999), 10-11.

³ T. Pilch uważa, że *nie ma w społecznym świecie człowieka dorosłego instytucji podobnej do rodziny; podobnej bogactwem więzi i ich szczególnym, dojmującym znaczeniem, klimatem emocjonalnym i doniosłością dla najważniejszych procesów życia człowieka. (...) Rodzina jest zjawiskiem niepowtarzalnym i niezastąpionym (...). Człowiek dorosły wszelkimi swoimi funkcjami uwikłany jest w scenariusz pisany losami własnej rodziny (...). Rodzina wyznacza aspiracje i dążenia człowieka, określa wzory i wartości, do których należy dążyć (...). Większość sytuacji, które pedagogika postrzega jako zjawiska niepożądane społecznie lub wręcz szkodliwe, ma swoje źródła w wadliwym funkcjonowaniu rodziny, w jej okresowych kryzysach i zagrożeniach*. Zob. T. Pilch, *Człowiek dorosły w scenariuszu życia rodzinnego*, w: T. Wujek (red.), *Wprowadzenie do andragogiki*, Radom 1996, 109-121.

⁴ Zob. J. Bajda, *Rodzina w planie Bożym*, w: J. Krucina (red.), *Evangelizacja*, Wrocław 1980, 120. Nie ma Kościoła bez rodziny, zaś katecheza odcięta od życia rodzinnego nie jest w stanie realizować swoich celów. Zob. E. Osewska, *Praktyka katechezy rodzinnej w Polsce i na świecie*, Suwałki 1999, 162. Małżeństwo i rodzina są zatem nie tylko komórkami Kościoła, ale formą jego urzeczywistniania się. Zob. M. Marczewski, *Małżeństwo i rodzina w parafii*, „Chrześcijanin w Świecie” 12 (1984), 66.

religijnego; w niej również używa się najtrafniejszego języka dla określenia tego, co się przeżywa⁵. Posiada ona najbardziej bogatą, dynamiczną i dojrzałą koncepcję: *w rodzinie bowiem zespała się Kościół i świat, wiedza i doświadczenie, Ewangelia i życie codzienne, wskazania i ich wykonanie. (...) Katecheza rodzinna powinna być traktowana jako formacja religijna rodziców, ich pedagogizacja katechetyczna, jako współpraca z rodzicami i jako realizacja katechezy w domu rodzinnym*⁶. Dlatego katecheza rodzinna jest podstawową formą katechezy (zob. KDK 48, DWCH 3, 7, DWR 5, DWCH 3, EN 71, FC 52, DOK 225); *wyprzedza każdą inną formę katechezy, towarzyszy jej i ją poszerza* (CT 68)⁷. W powyższym sensie jest ona związana z formacją rodziców jako tych, którzy są odpowiedzialni za dojrzenie wiary swoich dzieci, będąc dla nich odpowiednim przykładem tego rozwoju. Ale – po drugie – katecheza rodzinna

---

⁵ M. Majewski pisze: *W historii zbawienia doświadcza się Boga przede wszystkim w atmosferze szacunku i zaufania (...) Tylko w osobowych spotkaniach, a nie instytucjonalnych działaniach, istnieje uzasadniona nadzieja nawiązania kontaktu z Bogiem*. Zob. M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*, Kraków 1995, 37-38.

⁶ M. Majewski, *Zainteresowanie katechezą rodzinną i próby jej interpretacji*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 6 (1975), 39-54. J. Bagrowicz uważa, że należy prowadzić formację rodziców, ponieważ istnieje pilna potrzeba pogłębionej refleksji i doświadczeń religijnych. Człowiek dorosły staje przed coraz większymi wymaganiami wskutek dokonujących się przemian i podejmowania różnych ról społecznych. Zob. J. Bagrowicz, *Z problematyki katechizacji rodziców*, „Ateneum Kapłańskie” 71 (1979), 205-212.

⁷ Kościół wychowuje rodzinę, *sam się formuje na wzór rodziny i jej podstawę przyjmuje za własną*. Zob. M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości...*, 67. Forma rodzinna katechezy stanowi otwarcie drogi w stronę poszukiwań innych form. Zob. J. Bagrowicz, *Z problematyki katechizacji rodziców...*, 205.

służy pogłębianiu sakramentu małżeństwa. Zespolenie kobiety i mężczyzny w małżeństwie stanowi pierwszą formę wspólnoty osób (zob. KDK 12). Sakrament małżeństwa, tak jak to jest w przypadku sakramentu chrztu, potrzebuje wtajemniczenia przed jego przyjęciem oraz stałego pogłębiania jego świadomości przez całe życie⁸. Na tej drodze Bóg prowadzi człowieka (jako kobietę i mężczyznę) do doskonałości, świętości życia (zob. FC 19). Nie tylko więc rodzina, ale i sam sakrament małżeństwa jest powodem podjęcia formacji przez człowieka dorosłego⁹. Formacja ta posiada ściśle charakter wspólnotowy i permanentny. Z tego względu, jak również w związku z rozwojem osobowym poszczególnych członków rodziny, katecheza rodzinna posiada postać katechumenatu rodzinnego czy małżeńskiego (charakter katechumenalny)¹⁰. Wreszcie po trzecie, model katechezy rodzinnej daje szansę wewnętrznego powiązania

---

⁸ Zob. R. Murawski, *Kierunki i formy pracy...*, 76.

⁹ Poza tym *katecheza rodziców wspomaga katechezę rodzinną*. Zob. R. Chałupniak, *Jaka katecheza dla dorosłych?*, w: K. Misiaszek (red.), *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła...*, 88.

¹⁰ Zob. J. Słomińska, *Rodzina polska a katecheza*, „Communio” 1 (1983), 113. R. Niparko twierdzi, że potrzeba katechumenatu rodzinnego wiąże się z chrztem dzieci, które przyjmują sakrament w wierze rodziców: *mocą wiary rodziców rodzą się więc do życia w wierze, a to zakłada troskę rodziców o jego rozwój*. Zob. R. Niparko, *Katecheza dorosłych*, Poznań 1987, 112. A. Offmański podaje elementy tego katechumenatu: wspólnota (kształtowanie jedności, postawy solidarności i miłości, umiejętności dzielenia się wiarą), słowo (autorytet, ewangeliczna interpretacja zdarzeń, dialog), inicjacja sakramentalno-modlitewna (proces wtajemniczenia w wiarę, liturgię, domowe tradycje, atmosfera modlitwy, towarzyszenie), życie chrześcijańskie (życie moralne, przykład życia). Zob. A. Offmański, *Katecheza w rodzinie szansą nowej ewangelizacji*, „Szczecińskie Studia Kościelne” 6 (1995), 47-49. Zob. także J. Wilk, *Katecheza jako podstawowa funkcja katechumenatu rodzinnego*, „Seminare” (1977), 81-84; S. Semik, *Katecheza w rodzinie – Kościele domowym*, „Seminare” (1977), 101-103.

procesu przemian, jakie zachodzą w człowieku, z osobistym i wspólnotowym rozwojem wiary¹¹. Najlepiej zatem służy realizacji celu katechezy. Dzięki rodzinie człowiek bardziej angażuje się w rozwój osobowy, co daje gwarancję rzeczywistego upodmiotowienia procesu katechetycznego¹². Osobista przemiana, dokonująca się w oparciu o pomoc najbliższych, która często jest także wynikiem samowychowania, staje się okazją świadectwa wiary, pociągającego innych członków rodziny oraz inne rodziny do życia w pełni chrześcijańskiego. Katecheza dorosłych zatem, nawet gdy przyjmuje postać samowychowania, prowadzona jest na sposób rodzinny i służy rodzinie. To dzięki katechezie rodzinnej poprzez stopniową formację możliwe staje się doprowadzenie osoby, która rozwija się przez całe życie, do pełnej dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej (zob. FC 2)¹³.

Te trzy sposoby traktowania katechezy rodzinnej, jako katechezy rodziców, małżonków oraz osób zaangażowanych w przemianę własnego świata wewnętrznego i promieniowania tą zdolnością na zewnątrz przez świadectwo wiary, wyznaczają

---

¹¹ Zob. S. Dziekoński, *Formacja rodziców we współczesnych modelach katechezy dorosłych*, w: K. Misiaszek (red.), *Katecheza dorosłych*, Warszawa 2002, 175-197.

¹² Zob. E. Alberich, *Katecheza dzisiaj*, Warszawa 2003, 187.

¹³ E. Osewska uświadamia fakt, że katecheza rodzinna jest realizowana stosownie do kolejnych etapów rozwoju psychicznego człowieka. Zob. E. Osewska, *Praktyka katechezy rodzinnej...*, 163. J. Majka jest zdania, że katecheza dorosłych powinna przysposabiać rodziców do podejmowania konkretnych zadań w rodzinie i parafii. Zob. J. Majka, *Problem katechizacji dorosłych na tle współczesnej rzeczywistości religijno-społecznej*, w: B. Bejze (red.), *Powołanie człowieka, t. 6: W służbie Ludowi Bożemu*, Poznań-Warszawa 1983, 457. D. Emeis nazywa tę funkcję katechezy dorosłych udzielaniem odpowiednich narzędzi rodzicom w budowaniu Kościoła domowego. Zob. D. Emeis, *Rodzice jako katecheci*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 13 (1980), 59-61.

metodę rodzinnego charakteru formacji dorosłych. Z dokumentów Kościoła dociera do nas takie właśnie przekonanie. Najmniej miejsca poświęca się temu zagadnieniu w *Instrukcji Katechetycznej* z 1971 r. Mówi się w niej o przykładzie rodziców, warunkującym chrześcijańską osobowość dzieci, a który wynika z pogłębianej przez nich świadomości chrztu (zob. OIK 78). Kościół powinien wspomagać rodziców w tym dziele poprzez katechezę dorosłych (zob. OIK 78, 92). Za istotne uważa się tu także rozwijanie sakramentu małżeństwa, poprzez który dorośli uczestniczą w tajemnicy miłości i jedności Chrystusa i Kościoła (zob. OIK 93). Inne dokumenty zawierają więcej wiadomości na ten temat. W *Evangelii nuntiandi* Paweł VI przypomina, że w każdej rodzinie chrześcijańskiej należy odkryć różne postacie i rysy Kościoła powszechnego (EN 71). Mówi o tym w kontekście ewangelizacji, która w rodzinie przybiera postać wzajemnego głoszenia sobie Dobrej Nowiny: każdy tu ewangelizuje, ale i sam podlega ewangelizacji. Powtórzy to Jan Paweł II w *Catechesi tradendae*, wzywając rodziców do dogłębnej formacji chrześcijańskiej (zob. CT 68). Paweł VI sugeruje, że jeżeli nauczanie katechetyczne w swym zadaniu ewangelizacyjnym (nauczanie systematyczne) ma kształtować obyczaje chrześcijańskie, tak by człowiek przyjął styl życia Ewangelią, to musi ona mieć miejsce w domach chrześcijańskich (zob. EN 44). A ponieważ ewangelizacja nie wyczerpuje się ani w przepowiadaniu, ani w nauczaniu, lecz musi w pewnym sensie stać się stylem życia (zob. EN 47), rodzina jest właściwym polem realizacji tego zadania (zob. EN 71).

W *Evangelii nuntiandi* rodzina zyskuje więc miano wspólnoty wierzącej i ewangelizującej (zob. także OLB 13, 18, FC

51, 52)¹⁴. Zwraca się w tym dokumencie uwagę przede wszystkim na konieczność katechezy rodziców, która stwarza szansę wzrastania w wierze. Problem katechezy małżeńskiej oraz szczególnej roli rodziny w kształtowaniu postawy nawrócenia podejmuje Jan Paweł II. Naucza on: *Rodzice chrześcijańscy niech się starają w życiu rodzinnym podejmować i prowadzić dalej formację, otrzymaną skądinąd w sposób metodyczny* (CT 68). Wspomagając się wzajemnie mogą wzrastać w wierze wśród codziennych zajęć i wydarzeń, które stają się okazją chrześcijańskiej interpretacji ich znaczenia (zob. CT 68). Mając zaś świadomość uczestnictwa w życiu i misji Kościoła, coraz bardziej rozwijają swoją do niego przynależność, oddając się na służbę Królestwu Bożemu (zob. ChL 62). Małżonkowie wspólnie (na sposób wspólnotowy) przeżywają to „bycie Kościołem”, podejmując konkretne zadania w Kościele i w świecie. Czynią to w zwyczajnych warunkach życia: *poprzez miłość małżeńską i rodzinną – przeżywaną w jej nadzwyczajnym bogactwie wartości i wymogów pełni, wyłączności, wierności i płodności – wyraża się i realizuje udział rodziny chrześcijańskiej w misji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej Jezusa Chrystusa i Jego Kościoła* (FC 50)¹⁵. Dzięki katechezie w rodzinie możliwe jest to włączenie dorosłych w misję Kościoła i przemianę świata. Jest ona bowiem właściwym sposobem zapew-

¹⁴ Jan Paweł II naucza, że rodziny chrześcijańskie stają się nauczycielami wiary w pochrzcielnej ewangelizacji. Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie podczas wizytacji Parafii św. Bazylego*, 44-45.

¹⁵ Rodzina dzisiaj znajduje się pod wpływem *rozległych, głębokich i szybkich przemian społecznych i kulturowych* (FC 1). Na temat sytuacji i roli rodziny w zmieniających się warunkach pisze L. Dyczewski, *The Family in A Transforming Society*, Lublin 1999; zob. także K. Piwowarski, *Wychowanie do życia rodzinnego we współczesnej katechezie*, „Ateneum Kapłańskie” 70 (1978), 199.

nienia harmonijnej obecności kobiet i mężczyzn w ramach dojrzałych wspólnot eklezjalnych, które nie tylko są miejscem przyjęcia i wsparcia, ale i zaczynem jedności dla świata (zob. FC 64)¹⁶. Stwarzają też przestrzeń dla pomocy innym rodzinom (pomiędzy rodzinami), w której oferuje się na rzecz innych własne doświadczenia wiary (zob. FC 69)¹⁷. Metoda rodzinna katechezy dorosłych pozwala zaistnieć różnym formom miłości i życia (zob. ChL 52)¹⁸. Odzwierciedla ona apostołskie zaangażowanie świeckich we własną formację i wprowadza do wspólnoty inicjującej do tego zadania (zob. ChL 40).

Można zatem powiedzieć, iż katecheza dorosłych, ze względu na to, iż czerpie z rodziny miłość i życie, przyjmuje postać formacji rodzin i dla rodzin. Ewangelizacja rodziny nabiera cech typowych dla życia rodzinnego (zob. ES 90, CT 36, FC 53). *Dzięki miłości rodziny Kościół może i powinien nabrać charakteru bardziej domowego, to znaczy bardziej rodzinnego, stając się w swoich stosunkach bardziej ludzkim i braterskim* (FC 64). Katecheza dorosłych musi być przeniknięta duchowością małżeńską i rodzinną (zob. FC 56). Powołanie do świętości zatem, czy osiągnięcie dojrzałej wiary, w sakramencie małżeństwa zostaje przełożone na konkretny język życia małżeńskiego i rodzinnego, „karmi” się rzeczywistością

---

¹⁶ *Rodzina chrześcijańska, budując Kościół w miłości, oddaje się na służbę człowiekowi i światu, urzeczywistniając prawdziwie ów „postęp ludzki”* (FC 64).

¹⁷ Papież wysuwa konkluzję, że *taka prawdziwie ożywiona duchem apostołskim pomoc rodziny rodzinie stanie się jednym z najprostszych i najskuteczniejszych, dla wszystkich dostępnym sposobem przekazywania tych wartości chrześcijańskich, które są punktem wyjścia i punktem docelowym każdej troski duszpasterskiej* (FC 69).

¹⁸ *Miłość i życie stanowią rdzeń zbawczego posłannictwa rodziny chrześcijańskiej w Kościele i dla Kościoła* (FC 50).

tego życia. Wyraźnie wspomina się o tym w KWCh, wskazując na konieczność uwzględniania sytuacji dorosłych jako ludzi świeckich, mężczyzny i kobiety, którzy posiadają swą własną duchowość, odpowiadającą stanowi ich życia (zob. KWCh 26, 27, 56).

Papież przynagla do podjęcia odpowiedzialności za formację chrześcijańską całej rodziny; jak każda rzeczywistość, także i rodzina wezwana jest do rozwoju (zob. FC 65). Naucza, że *działalność duszpasterska Kościoła winna być progresywna, w sensie pójścia za rodziną i towarzyszenia jej krok w krok na różnych etapach jej formacji i rozwoju* (FC 65)¹⁹. Również w dokumencie o katechezie dorosłych uznaje się formację rodziców za jedną z najbardziej odpowiednich i wyrazistych form katechezy dorosłych (zob. KWCh 60). Nieco zawężyła się jednak zakres formacji: ma ona być dla ludzi wierzących, żyjących w środowisku rodzinnym, jedynie okazją do przekazania umiejętności niezbędnych dla skuteczności prowadzonych przez rodziców, jako wychowawców, działań (zob. KWCh 22). Chodzi o „wyposażenie” rodziców w ewangeliczną mądrość, którą mogliby napełnić swoje środowisko życia (zob. KWCh 47). W *Dyrektorium* widzi się już perspektywę formacji całej rodziny dość szeroko. Wpierw wzywa się do pomocy rodzicom w ich trudzie wychowania potomstwa (zob. DOK 179, 221, 227, 283)²⁰ – działanie wychowawcze rodziców,

---

¹⁹ Papież nazywa towarzyszenie rodzinie w jej chrześcijańskiej drodze pilną potrzebą duszpasterską (zob. FC 65). F. Woronowski podejmuje próbę pastoralnej teologii rodziny, przedstawia zarys zasad, którymi może i powinno kierować się duszpasterstwo i apostołstwo rodziny chrześcijańskiej. Zob. F. Woronowski, *Zarys teologii pastoralnej*, t. 2, Warszawa 1986, 11-320.

²⁰ J. Stala uważa, że *rodzice powinni dysponować odpowiednim doświadczeniem w tym zakresie, a więc powinni również pracować nad sobą, konieczne jest również, aby posiadali odpowiednią do tego wiedzę. Zasad-*

*ludzkie i religijne zarazem, jest prawdziwą posługą, dzięki której życie rodzinne staje się drogą wiary i szkołą życia chrześcijańskiego (DOK 227) – następnie uwrażliwia na pogłębianie w nich sakramentu małżeństwa (zob. DOK 176, 232, 258)²¹, a także zaleca towarzyszenie na różnych etapach rozwoju wiary, zakorzeniając Ewangelię w kontekście najgłębszych ludzkich wartości (zob. DOK 255, 178, 186, 226-227; FC 37)²². W tym znaczeniu katecheza rodzinna jest środkiem wzrostu we wierze (zob. DOK 255; FC 36, *List do Rodzin* 16, KKK 2225)²³.*

---

*niczą sprawą jest więc pomaganie im w uzyskaniu tej wiedzy (...). Dlatego służba rodzinie w tym względzie, której wyrazem jest katecheza dorosłych, ma pełnić rolę wspierającą rodziców w ich trudnym dziele. Jest to szczególnie ważne w sytuacji, gdy wiele współczesnych rodzin oczekuje na odpowiednią pomoc i wsparcie. Zob. J. Stala, *Rola katechezy dorosłych w formacji katechetycznej rodziców*, w: K. Misiaszek (red.), *Katecheza dorosłych we wspólnocie Kościoła...*, 159-174.*

²¹ J. Stala jest zdania, iż małżonkowie muszą otrzymać odpowiednią formację religijną, której integralną część powinna stanowić, pogłębiona w duchu współczesnej myśli Kościoła, formacja małżeńsko-rodzinna. Tylko taka formacja, dokonująca się w ramach formacji dorosłych umożliwi im głębsze zrozumienie sensu ich chrześcijańskiego powołania rodzinnego. Zob. tamże, 166.

²² J. Stala twierdzi, że należy najpierw zaproponować rodzinom doświadczenie pielgrzymki wiary, która pozwoli stworzyć fundamenty katechezy rodzinnej. Trzeba pomóc w budzeniu ich własnej aktywności i uczestnictwie w życiu chrześcijańskim i kościelnym. Cała rodzina jest bowiem wezwana do ciągłego i intensywnego poddawania się ewangelizacji, poprzez permanentne wychowanie w wierze. Katecheza z rodziną winna stworzyć możliwość doświadczenia wiary, rozumianej jako moment propedeutyyczny do katechezy rodzinnej. Zob. tamże, 167.

²³ Stałym elementem uświęcania rodziny jest przyjęcie wezwania do nawrócenia, które oznacza wierność sakramentowi chrztu (zob. FC 58).

Dzięki metodzie katechezy rodzinnej dokonuje się realizacja wspólnotowego celu katechezy dorosłych, i to w sposób najbardziej rzeczywisty i integralny (zob. FC 17). Ponieważ *chrześcijańska rodzina jest społecznością zbawiania, uświęca ją bowiem rzeczywista obecność Chrystusa, który uczestniczy w całym jej życiu*²⁴, katecheza w rodzinie buduje wspólnotę i kształtuje w jej członkach postawę odpowiedzialności, solidarności i miłości²⁵. Posiada więc zdolność bycia w służbie człowiekowi (zob. FC 64). A jeśli katecheza prowadzi do wspólnoty i dojrzałej wiary poszczególnych chrześcijan, to na pierwszym miejscu dotyczy ona rodziny (zob. DWCH 3, EN 71, DOK 255)²⁶. We wspólnocie rodzinnej małżonkowie wobec samych siebie mają pełnić posługę apostołską, dawać sobie świadectwo wiary, towarzyszyć we wzajemnym uświęcaniu (zob. DA 11, KK 11). Ich wzajemna harmonia, wynikająca z komunii osób, miłości i żywej wiary (zob. KDK 48, FC 15, *List do Rodzin 2*)²⁷ jest najlepszym sposobem katechezy wspólnotowej. W tym kontekście pierwszym zadaniem rodziny *jest wierne przeżywanie rzeczywistości komunii w ciągłym działaniu na rzecz rozwijania prawdziwej wspólnoty osób* (FC 18, zob. KDK 52, FC 21). Równocześnie katecheza

²⁴ A. Liskowacka, *Rodzina chrześcijańska w życiu i posłannictwie Kościoła w świetle adhortacji apostołskiej Jana Pawła II „Familiaris Consortio”*, w: Program Duszpasterski 1993/94, 307.

²⁵ Zob. W. Bołoz, *Promocja osoby w rodzinie*, Warszawa 1998, 77-79. W. Bołoz nazywa rodzinę wspierającą wspólnotą miłości. Duchowość chrześcijańskiej rodziny to duchowość miłości; w rodzinie następuje konkretyzacja tej miłości. Zob. także F. Woronowski, *Zarys teologii pastoralnej...*, t. 2, 83-114.

²⁶ Zob. K. Misiaszek, *Katecheta w aktualnym stanie rozwoju polskiej katechezy – spojrzenie z innej perspektywy*, w: J. Stala (red.), *Dzisiejszy katecheta. Stan aktualny i wyzwania*, Kraków 2002, 16.

²⁷ Zob. J. Stala, *Rola katechezy dorosłych w formacji...*, 163-164.

rodzina włącza w szersze relacje społeczne, w życie ekonomiczne i polityczne, w kulturę (zob. ChL 40). Rodzice, otrzymując w sakramencie małżeństwa specjalne łaski, *świadczą i (...) przekazują wartości tak ludzkie, jak i religijne (...), wraz z pierwszymi gestami miłości uczą się także otwarcia wobec innych i odkrywają w darze z siebie samego sens ludzkiego życia* (ChL 62, zob. FC 39)²⁸. Ze względu na powołanie rodzin do życia w świecie, należy się im prawdziwa formacja podtrzymująca tę obecność w życiu zawodowym, kulturalnym, społecznym, ekonomicznym i politycznym (zob. ChL 15)²⁹. Katecheza rodzinna zatem jako metoda katechezy dorosłych staje się skutecznym sposobem realizowania zbawczej misji Kościoła w świecie i chrześcijańskiej przemiany świata (zob. FC 49)³⁰. W rodzinie i przez rodzinę człowiek staje się chrześcijaninem, więcej - chrześcijaninem w świecie.

---

²⁸ J. Stala przypomina, że rodzina będąca obrazem prawdziwej komunii jest zdolna przemieniać środowisko swego życia. *Jest to szczególnie ważne w sytuacji, gdy wydaje się, że współczesna rodzina jest zamknięta w sobie, a ludzie się nie odwiedzają, nie tworzą więzi sąsiedzkich*. Zob. tamże, 165. E. Osewska z kolei formułuje tezę, że potrzebna jest jedna wizja, według której życie rodzinne to jednoczesne zanurzenie w Kościele i świecie. Zob. E. Osewska, *Praktyka katechezy rodzinnej...*, 161.

²⁹ Zob. R. Niparko, *Katecheza dorosłych...*, 111; M.D. Chenu, *Lud Boży w świecie*, Kraków 1968, 61-84; E. Weron, *Laikat i apostołstwo*, Poznań 1999, 18-20, 22-53. R. Niparko uważa, że formacja apostołska najlepiej dokonuje się przez katechezę rodzinną; zob. R. Niparko, *Katecheza dorosłych...*, 111. Nikt tak nie przyczynia się do rozwoju społeczeństwa jak rodzina, ona jest pierwszym miejscem humanizacji osoby i społeczeństwa, ale trzeba stworzyć warunki rodzinie, także poprzez katechezę, aby mogła spełnić to zadanie (zob. ChL 40).

³⁰ A.L. Szafrąński uważa, że rodzina dopiero wówczas staje się Kościołem, jeśli kształtuje w człowieku zdolność do tworzenia poszerzającej się wspólnoty. Zob. A.L. Szafrąński, *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Lublin 1990, 335. Zob. także Jan Paweł II, *Mał-*

Rolą katechezy rodzinnej jest udzielanie wspólnie doświadczeń religijnych³¹. W rodzinie katecheza nabiera charakteru zwyczajnego życia chrześcijańskiego, wyrasta ze wzajemnych relacji międzyosobowych, wzajemnej wymiany wartości (świadczenia wiary), jest wrażliwa na istnienie poszczególnych etapów rozwoju osobowego (zob. FC 37, DOK 255). Będąc katechumenatem rodzinnym wytwarza prawdziwą atmosferę autentycznego życia Ewangelią, miłością, zaufaniem, odpowiedzialnością, itp.³². Kościół domowy uczy, modli się i uczestniczy w liturgii, udziela przewodnictwa duchowego, działa przez przykład, przepaja życie duchem Ewangelii, uczy służby innym. Dlatego cała aktywność Kościoła powinna oprzeć się na tym dążeniu, aby nieustannie pogłębiać świadomość, że rodzina jest Kościołem domowym i w niej rozwija się prawdziwe życie i rozwój w pełni osobowy, aż po starość³³. Z tego też względu należy domagać się katechezy permanentnej, gwarantującej harmonijny proces dojrzewania

---

żeństwo w Kościele – wspólnocie kapłańskiej i sakramentalnej, 9, w: *Wierzę w Kościół*, Watykan 1996, 147; R. Murawski, *Kierunki i formy pracy katechetycznej z dorosłymi...*, 72-73; J. Stala, *Przedmiot i forma katechezy rodzinnej*, „Katecheta” 4 (1999), 10-15.

³¹ Zob. J. Bagrowicz, *Z problematyki katechizacji rodziców...*, 208. M. Majewski akcentuje, że rodzina najbardziej przekonująco i praktycznie wypełnia to zadanie, wychowując do modlitwy, miłości Boga i bliźniego oraz solidarności i odpowiedzialności, dlatego w rodzinie *istota katechezy sprowadza się do przekazu doświadczenia religijnego za pomocą świadectwa*. Zob. M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości...*, 37.

³² Zob. J. Stala, *Przedmiot i forma katechezy rodzinnej...*, 11; J. Wilk, *Próba teologicznego uzasadnienia katechumenatu rodzinnego*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 6 (1977), 74-75.

³³ Zob. F. Woronowski, *Zarys teologii pastoralnej...*, t. 2, 161.

chrześcijańskiego (zob. CT 68, DOK 226, 255)³⁴. J. Stala uważa, że należy przede wszystkim wzmocnić u rodziców zmysł religijny, pomóc odkrywać im ich fundament podstawowego posłannictwa chrześcijańskiego, tworzyć warunki dla wyrażania swojego zdania i proszenia o pomoc³⁵. Chodzi więc o podawanie odpowiedniej motywacji, skłaniającej ich do uczestnictwa w katechezie, aby chcieli i mogli podejmować formację potrzebną im do własnego i ich rodziny rozwoju³⁶.

Dorośli są nie tyle odbiorcami rodzinnego stylu katechezy, co uczestnikami obustronnego procesu wzrastania w wierze³⁷. Katecheza rodzinna ujawnia ten fakt. Jej styl daleki jest od metody przekazu wiedzy, która nie jest w stanie rozwiązać konkretnych problemów ludzi dorosłych i spełnić ich oczekiwania w zakresie rozwoju osobowego i kryzysów, jakie na tej drodze przeżywają. Katecheza rodzinna jest zawsze przystosowana do konkretnych warunków, w których żyją małżonkowie, do ich zadań rodzinnych i pozarodzinnych³⁸. Metoda katechezy rodzinnej wpisuje katechezę dorosłych

---

³⁴ Zob. K. Misiaszek, *Katecheta w aktualnym...*, 18; A. Offmański, *Katecheza w rodzinie...*, 43-50. A. Offmański w katechezie domowej widzi przeciwwagę czysto moralnego traktowania chrześcijaństwa, zob. tamże, 44.

³⁵ Zob. J. Stala, *Rola katechezy dorosłych w formacji...*, 167.

³⁶ J. Stala pisze: *Motywacja ta jest szczególnie istotna w sytuacji gdy rzeczywistość nieustannie potwierdza nam kryzys rodziny jako instytucji wychowawczej i katechizującej*. J. Stala, *Rola katechezy dorosłych w formacji...*, 167. Zob. J. Stala, *Prymat i nadrzędność rodzinnej katechezy i wychowania we współdziałaniu ze szkolnymi programami*, „Katecheta” 7-8 (1999), 23-24.

³⁷ To postulat katechezy rozwojowej, która w rodzinie przybiera postać katechumenatu rodzinnego. Zob. M. Majewski, *Katecheza permanentna*, Kraków 1989, 135; M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości...*, 188-190.

³⁸ Zob. J. Stala, *Rola katechezy dorosłych w formacji...*, 166.

w pedagogiczny proces stopniowego wzrostu (zob. FC 9)³⁹. Posiada zatem także charakter prawdziwie katechumenalny. Katecheza rodzinna nie jest zatem czymś odrębnym od metody katechumenalnej: obie się uzupełniają, warunkują i potrzebują. Dzięki tej współobecności można tworzyć różne modele katechezy dorosłych⁴⁰.

Summary

Communion character of the church (God's people) determines the perspective of development, which involves

³⁹ Zob. R. Niparko, *Katecheza dorosłych...*, 112.

⁴⁰ Próbę przedstawienia niektórych modeli katechezy dorosłych podjął S. Dziekoński w opracowaniu *Formacja rodziców we współczesnych modelach...*, 183-197. Model przekazu jest podstawowym sposobem ciągłej formacji rodziców dokonującym się poprzez spotkania i konferencje, skierowanym do osób mocno wierzących. Model katechumenalny daje możliwość włączenia w pedagogikę wiary rodzin pozostających z boku życia religijnego. Trzeci model akcentuje konieczność wychowania do odpowiedzialności za rozwój Kościoła i chrześcijańską przemianę świata; rodzina nie tylko ma szansę dojrzwania w wierze, ale i nabywania coraz głębszej świadomości społecznej. Model dydaktyczny skupia się bardziej na samowychowaniu, zaś w modelu dysonansu zwraca się uwagę na kontekst całego życia, potrzeby i problemy ludzi dorosłych, pozostawiając inicjatywę uczestnikom katechezy. Ów ostatni model jest o tyle istotny, że przyczynia się do budowania autorytetu rodziny: *katecheza rodziców oparta na modelu dysonansu będzie wymagała podjęcia takich działań, które będą budzić u rodziców „obojętnych” wrażliwość na konflikt czy rozdzwitek, jaki ma miejsce między ich codziennym życiem a wiarą*. Zob. tamże, 196. S. Dziekoński wysuwa wniosek, że modele te często łączą się ze sobą i wciąż istnieje zapotrzebowanie na nowe formy i modele katechezy rodzinnej. Zob. tamże, 197. Zob. również S. Wójtowicz, *Formacja religijna dorosłych*, „Homo Dei” 3 (1974), 184-185.

building a mature relationship between people. The family, which is one of the most important factors in the religion initiation and education in the life of faith, carry out this task in the best way, because it has the greatest potential for natural mutual contacts. The Author of this article attempts to release the theology of family catechesis. Christian formation of family has its source in the sacrament of baptism; if the Church baptizes small children, at the same time takes charge of the responsibility for the preparation of parents and their aptitude for education in the faith of their children (because the children participate in the faith of parents, and other adult people). The Christian family plays a key role in small Christian communities and the everyday life and the mission of the Church. Daily life of a family is the live experience of the Church, open to the participation in the ecclesial community. The method of family catechesis corresponds most personalistic concept of education to the community (real model of catechumenate). Building a mature relationship in the family is a real challenge for the Church picking up the new evangelization in the new globalized reality.